

Dünya insan hakları pazarı

Türkiye, gelenekleşen insan hakları ihlalleri nedeniyle zor bir dönemeçten geçiyor. Uluslararası forumlarda Türkiye'yi kınayan kararlar alınıyor. Otuz yılı aşan ısınma döneminden sonra Gümrük Birliği Anlaşması ile Avrupalılığın eşğine gelen, Avrupa Topluluğu'na adaylığını yineleyen Türkiye'nin, içte ve dışta önemli engelleri aşması gerekiyor. Ulusal altyapısı kurulmadan, iç siyasal dengeler gözetilmeden demokratikleşme ve insan hakları alanında uluslararası örgütlere gelişigüzel verilen sözler yerine getirilmeyince, tepkiler daha bir yoğunlaşıyor. Ekonomik yasaların, gümrük tarifelerinin, korumacılığın boyutlarının konuşulacağı ikili ya da çokuluslu teknik toplantılar, giderek insan hakları tartışmalarına dönüşüyor. Yeni oluşumlara katılmak bir yana, Türkiye'nin kurulduğu 1949 yılından beri içinde bulunduğu Avrupa Konseyi'nden dışlanarak üyeliğinin askıya alınması gündeme geliyor.

İkiyüzlü yaklaşım

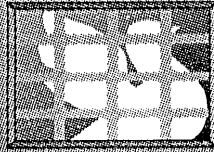
Uluslararası eleştirilerin içteki yansımaları da farklılıklar gösteriyor. Siyasal iktidar, genellikle ikiyüzlülüğü yeğliyor. Koalisyonun her iki kanadı da ulusal kamuoyu önünde iç işlerimize karışan yabancıları suçlayan konuşmalar yaparken kapalı kapıların ardında dışa dönük yeni ödünler, gerçekleştiremeyecekleri yeni sözler veriyorlar. Böylece, zamana karşı yarışarak süre kazanmaya çalışıyorlar.

Her gün acımasızca suçsuz insanların kanının döküldüğü bir ülkede, insan haklarının korunup geliştirilmesi başlı başına bir sorun. Toplumda derin yaralar açan olayların üzerine çok yönlü önlemlerle gitmek gerekiyor. 12 Eylül yönetimi, şiddetle yenmeyi amaçladı, sonunda bu günlere gelindi. Demokratik çözüm umutları büsbütün ertelendi. İrkçi teröre karşı Güneydoğu'daki yaşam ve savaş koşullarından kaynaklanan uluslararası eleştiriler, pusuda yatan ve nerelere kadar uzanacağı şimdiden kestirilemeyen milliyetçi akımların gelişmesine ortam yaratıyor. Bu harmandan en kazançlı çıkanlar ise Türkiye'yi Batı'dan koparıp yalnız bıraktıktan sonra İslam dünyası içinde eritmeyi tasarlayan köktendinci akımlar oluyor.

İnsan hakları anahtar sözcük

Bugün, içte ve dışta, pek çok sorunun çözümü, insan hakları olgusunda düğümleniyor. İnsan hakları kavramı, Türkiye için bir bakıma, 'anahtar sözcük' durumuna geldi. Ne var ki çok konuşulup hiç yol alınmayan bu alanda da henüz oluş-

İNSAN HAKLARI VE TÜRKİYE

GÜNEY DİNÇ

- Siyasal iktidarlar, insan hakları konusunda, genellikle ikiyüzlülüğü yeğliyor. Ulusal kamuoyu önünde iç işlerimize karışan yabancıları suçlayan konuşmalar yaparken kapalı kapılar ardında dışa dönük yeni ödünler, gerçekleştiremeyecekleri yeni sözler veriyorlar.
- Yeryüzü, gerçek bir insan hakları pazarına dönüştürüldü. Önemli olan, bu pazarda alınıp satılan ülkelerin konumuna düşmemek. Daha önemlisi, insan hakları bilimini, tekelci kapitalizmin saldırganlık aracı olmasından kurtarmak gerekiyor.

Bugün, içte ve dışta, pek çok sorunun çözümü, insan hakları olgusunda düğümleniyor. İnsan hakları kavramı, Türkiye için bir bakıma, 'anahtar sözcük' durumuna geldi. Ne var ki bu konuda çok konuşulsa da hiç yol alınmıyor ve ihlaller sürüp gidiyor.

mayan kurumlar eskitilmiş, kavramlar aşındırılmıştır. Çeşitli ekonomik ve siyasal açmazlar içinde bunalan halkımız, insan haklarının sağlayacağı kazanımları özümseyemeden, yabancıların iç işlerimize karışma nedeni olarak tanıtılan bu sözcüklerden, daha şimdiden bıkmış durumda. Serbest pazar ekonomisinin ege-men olduğu günümüzde, toplumsal ilgi

ve yönelişlerin de pazarları kurulmaktadır. İnsanların geçmişe göre daha bilinçli oldukları bir çağda yaşıyoruz. Doğa ve çevre sevgisi gelişiyor. Ormanlara, denizlere, hayvanlara karşı daha korumacı yöntemlerle yaklaşıyor. Bir zaman sonra görüyoruz ki bu ilgiler, üretimi çeşitlendiren yeni tüketim alanları açmış. Örneğin kediler, köpekler için üretilmiş ha-

zır yemekler, çevreci benzin, ozon tabakasını bozmayan spreyleyler, beyazlatılmamış doğal şeker, pet şişeler yerine kâğıt kutular gibi... Alan da satan da memnun bundan. Biri aradığını buluyor, öteki para kazanıyor.

Toplumsal olaylar, çok karmaşık, sağırtıcı süreçlerden geçiyor. İnsan hakları, çağımız insanının en duyarlı olduğu

konuların başında geliyor. Yeryüzünde, insan hakları üzerine araştırmalar yapıp raporlar yayımlayan yığınla kuruluş var. Bunlar kendi aralarında iletişim kurarak birbirlerine bilgi aktarıyorlar. Çeşitli ülkelerde kongreler, konferanslar, seminerler düzenleniyor. Giderlerini ulusal ya da uluslararası fonların karşıladığı 'insan hakları uzmanları' birbirini izleyen toplantılara yetişebilmek için bir ülkeden diğerine uçuyorlar. Yazılı ve görsel basın, dünyanın en kuytu köşesindeki olayları, günü gününe izleyicilerine ulaştırıyor. Böyle bir ortamda insan haklarına aykırı uygulamaları gözden uzak tutmanın olanağı yok.

Batı'nın insan hakları oyunu

İnsan hakları olgusu, özellikle Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra, uluslararası ilişkilerde belirgin bir etkinlik kazandı. Başta ABD olmak üzere gelişmiş Avrupa ülkeleri, yeryüzü egemenliklerini pekiştirmek için insan hakları kavramına sınımsız sarıldılar. Ekonomik ve siyasal çıkarlarıyla bütünleşen ikili politikalar izlediler. Tekellerinde bulundukları silah satışları yoluyla dünyanın çeşitli bölgelerinde uç veren irkçi, milliyetçi savaşları körüklediler. Din ve inanç ayrımlarını kısırtarak küllenmiş düşmanlıkları su yüzüne çıkardılar. Kanlı savaşların yaşandığı ülkelerde, elbette insan haklarının korunmasından söz edilemez. Bu defa kendi katkılarıyla gelişen insan hakları ihlallerini gerçekce göstererek başka ülkelerin yaşamlarına el attılar. Yeni dünya düzeni adına sürdürülen bu kavranın temelinde, Ortadoğu petrolünün paylaşılması yatıyor. Geçmişte KLibya'da uyguladıkları, yakın zamanda Libya, Irak, Somali'de sergiledikleri tutumlarını, bu kez İran üzerinde yoğunlaştırıyorlar. Buna karşılık, sorun çıkarmadan petrolünü ABD'nin başını çektiği çokuluslu şirketlere veren Ortadoğu'daki Arap ülkelerinde yaşanan yoğun insan hakları ihlallerinden hiç söz edilmiyor.

Sırada hangi ülkeler var? İç ve dış savaşlar yorgunu Azerbaycan olabilir. Ardından Rusya'nın da katkılarıyla Kuzeydoğu Kafkasya'daki bağımsız devletler gelebilir. Türkiye ise çok uzun zamandan beri toplanan ağzında. Yeryüzü, gerçek bir insan hakları pazarına dönüştürüldü. Önemli olan, bu pazarda alınıp satılan ülkelerin konumuna düşmemek. Daha önemlisi, insan hakları bilimini, tekelci kapitalizmin saldırganlık aracı olmasından kurtarmak gerekiyor.

Yarın: İnsan haklarında uluslararası etkileşim